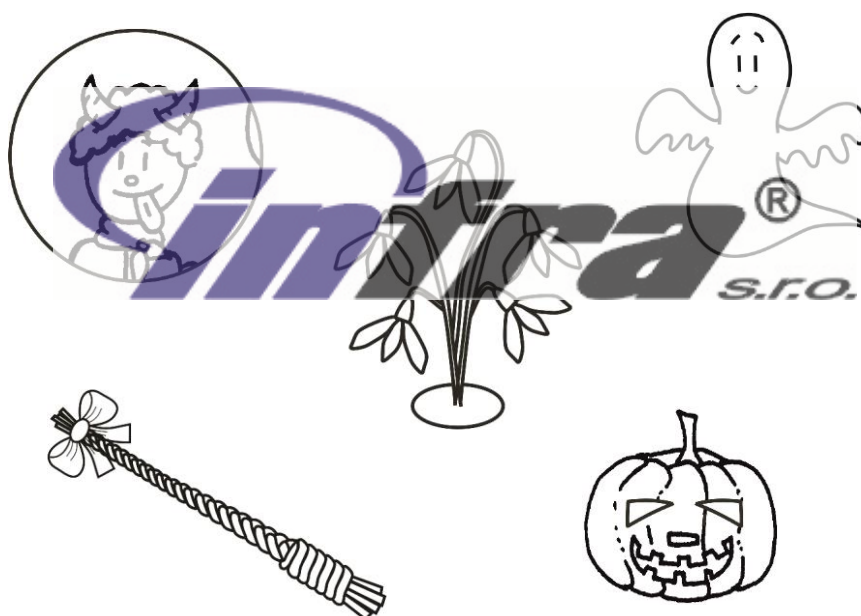

KAFOMETÍK

Tematické pracovní listy s metodikou
pro mateřské školy

SVÁTKY A TRADICE

známé i neznámé

infra[®]
s.r.o.

KAFOMETÍK

Tematické pracovní listy pro mateřské školy

SVÁTKY A TRADICE *známé i neznámé*

Vydala INFRA, s.r.o.

vydavatelství a nakladatelství

Tyršova 241

675 22 Stařeč

www.infracz.cz

Autorský tým:

Ing. Renata Špačková, Mgr. Pavla Adamcová, Bc. Martina

Řehořovská, Bc. Helena Jarošová, Eva Hurdová, Bc. Irena Zavadilová

Odpovědná redaktorka:

Bc. Eva Hodková

Jazykové korektury:

Hana Roubalová

Ilustrace:

Mgr. Lucie Tichá, Renata Turková

Sazba a zlom:

Renata Turková

Grafika obálky:

Relative design s.r.o., Třebíč

Tisk: INFRA, s.r.o.

© INFRA, s.r.o., Stařeč, 2018

ISBN 978-80-86666-99-0

Metodická doporučení pro práci s KAFOMETÍKem

Listy jsou pojmenovány a číslovány pro snadné řazení i kontrolu, zda nedošlo ke ztrátě některého z listů. Každý list obsahuje v záhlaví ikonky, které usnadňují využití námětu v praxi.

Doporučený věk (obtížnost)

Ikonka doporučuje věkovou skupinu, pro kterou je námět určen. Jedná se o ikonu doporučující, vždy je vhodné vycházet z aktuálních dovedností a vědomostí dětí.

3+	věková skupina 3–4 roky	nízká obtížnost
4+	věková skupina 4–5 let	střední obtížnost
5+	věková skupina 5–6 let	vysoká obtížnost

Vzdělávací oblast

Ikonka určuje, která vzdělávací oblast při využití námětů převládá, je dominantní. Často námět zahrnuje více oblastí, okrajově všechny.

BIO	Biologická	Dítě a jeho tělo
PSY	Psychická	Dítě a jeho psychika
SOC	Sociální	Dítě a ten druhý
INT	Interpersonální	Dítě a společnost
ENV	Environmentální	Dítě a svět

Potřeby a pomůcky

Ikonky informují o tom, které pomůcky jsou třeba při využití listu. Obrázky jsou snadno rozlišitelné a umožní dětem samostatnou přípravu potřeb a pomůcek.

tužka 	lepidlo 	pastelky 	nůžky
--	--	---	--

Listy jsou doplněny jednoduchým metodickým popisem, jak s listem pracovat. Sledujte odkazy v metodické části. Upozorňují na logické využití pracovních listů v návaznosti na metodické náměty. Snadno si tak vytvoříte tematické bloky na dané téma.

Obsah

JARO	7
Vítání jara	7
Světový den vody	11
Velikonoce	12
Den Země	16
Pálení čarodějnic	20
Den matek	23
Den otvírání studánek	24
LÉTO	26
Den otců	27
Svatojánská noc	28
PODZIM	34
Posvícení	36
Halloween	39
Všech svatých, Památka zesnulých	44
Svatý Martin	48
ZIMA	50
Mikuláš	52
Advent a Vánoce	54
Silvestr	59
Tři králové	61
Hromnice	64
Masopust	65
Svatý Valentýn	68
Zásobník básniček a říkadel	73
Zásobník písní	83
Pracovní listy	

JARO

Astronomické jaro začíná 21. března a trvá do letního slunovratu 21. června. První jarní den se nazývá také dnem jarní rovnodennosti, což znamená, že den je stejně dlouhý jako noc.

K jaru patří i vynášení smrtky, symbolické zakončení zimy. K největším svátkům jara řadíme **Velikonoce**, jejichž datum je každý rok jiné. Duben nám kromě aprílového počasí připomíná i nutnost ochrany přírody a životního prostředí, kdy 22. dubna slavíme **Den Země**. Zajímavý je rovněž 24. duben, kdy svátek slaví **Jiří**. Pranostika tvrdí, že právě v tento den vylézají ven hadi a štíři, kteří nehybně přežijí celou zimu ukrytí pod kamením a v jeskyních. Přejít mezi dubnem a květnem patří oslavě **čarodějnic 30. 4.**, v dnešní době již žertovného svátku. Květen přináší jedny z nejkrásnějších svátků, hned **1. květen** slavíme jako svátek lásky mezi lidmi, druhá květnová neděle patří všem **maminkám** a oslavě **Dne matek**. 31. května si symbolicky připomínáme **Den otvírání studánek**.

Březnové pranostiky

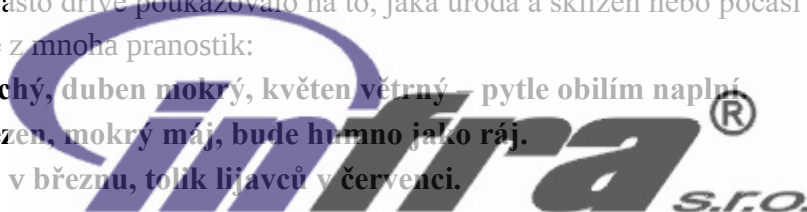
Příroda se po zimě probouzí, zahradníky a zemědělce čeká mnoho práce, aby si zajistili v létě a na podzim dobrou sklizeň a úrodu.

- **V březnu fouká vítr z břízy, poslední sníh z polí mizí.**

Březnové počasí často dříve poukazovalo na to, jaká úroda a sklizeň nebo počasí budou v létě.

O tom se dozvíme z mnoha pranostik:

- **Březen suchý, duben mokrý, květen větrný – pytle obilím naplní**
- **Suchý březen, mokrý máj, bude humno jako ráj.**
- **Kolik mlh v březnu, tolik lijavic v červenci.**

Jarní počasí bývá ještě vrtkavé a vyplatí se mít po ruce teplé oblečení. I o tom nás poučí mnohé pranostiky.

- **Březnové slunce má krátké ruce.**
- **Březen umí sníh a led rozehrát, ale chce-li, i nadělit.**
- **Březen se umí pousmát, ale také důkladně zamračit.**

Metodické doporučení: Učitelka děti s pranostikami seznámí. Společně si s dětmi význam rčení objasníme a vysvětlíme. Rčení nám může posloužit i ke sledování počasí. Např. zkusíme zapisovat suché dny v březnu, deštivé dny v dubnu a větrné dny v květnu.

VÍTÁNÍ JARA

Konec masopustu a Velikonoce od sebe dělí šest neděl. Každá neděle má svoje jméno. Pátou neděli nazýváme **nedělí Smrtnou** nebo také **Smrtnou**. Tento den lidé ze vsi vynášeli slaměnou postavu, které se říkávalo různě, někdy jen smrt, jinde Mařena, Mořena, smrtka, smrtholka či Mařana. Figurína připomínala velkou loutku, byla oblečená do ženských šatů, vytvořená ze slámy a nastrčená na tyč. Lidé ji zdobili stužkami, hadříky a někdy i náhrdelníkem z vyfouklých vajec. Slaměnou, vyparáděnou postavu hodil průvod děvčat a chlapců za vsí do potoka. Zpět se průvod vracel se zeleným stromkem, chlapci a děvčata vesele zpívali a chodili dům od domu. Zajímavé je,

vystřižené obrázky z letáků. Na žlutý „koš“ děti nalepí obrázky jogurtů, nápojů v PET lahvích, různé potraviny a drogistické zboží v plastových obalech apod. Takto děti pokračují i s modrým a šedým (černým) košem. Poté děti koše naplní reálnými roztríděnými odpadky. S dětmi se domluvíme, že některé věci (PET lahve a kelímky od jogurtů) ještě nebudeme vyhazovat (odnášet do opravdových kontejnerů venku), protože je zkusíme využít na hry, tvoření a zábavu. Zbytek odpadků půjdeme v době vycházky vysypat do správných kontejnerů na tříděný odpad.

TIP: Starším dětem můžeme vysvětlit, co se vyrábí z recyklovaného plastu – např. flaušové mikiny, plastový zahradní nábytek, a dokonce i střešní tašky z PET lahví.

V některých městech fungují v rámci spolků a sdružení pro svoz komunálního a tříděného odpadu i vzdělávací centra pro děti a mládež, která poskytují vzdělávací programy školám zdarma, nabízejí metodické a propagační materiály zaměřené na třídění odpadů a recyklaci a poskytují školám také tašky a papírové boxy na třídění odpadu.

Metodické doporučení: Existuje velké množství internetových stránek i s fotografiemi, např.:

<https://old.samosebou.cz/cyklus-tv/pribeh-plastu>,

<http://www.caoh.cz/odborne-clanky-a-aktuality/pribeh-plastu-vyroby-pro-dum-a-zahradu-z-recyklovaneho-plastu.html>,

<http://www.zemeturo.cz/clanek/kouzeln%C3%A9-prom%C4%B9ny-pet-lahv%C3%AD-0>,

<https://www.trideniodpadu.cz/jak-se-recykluje-plast>.

Země, voda, vzduch

Vstávej, semínko, holala aneb sázíme květiny

Pomůcky a potřeby: Zemina na sázení rostlin, kbelík na zeminu, polévkové lžíce, kelímky od jogurtu s dírkou ve dně, semínka květin nebo cibulky rostlin, voda, řezaná jarní květina (např. narcis, petrklič, modřeneček), igelity na stůl, táč pod kelímky.

Učitelka přinese do třídy jarní květinu a ukáže je dětem při společném rozhovoru. Vyprávíme si s dětmi o tom, jaké mají na zahrádce květiny, jak se jmenují, jakou mají barvu. Následně se učitelka dětí ptá, co květiny (rostliny) potřebují k životu – vodu, zeminu (hlínu), teplo, světlo, energii ze slunce apod. Učitelka dětem nabídne možnost vypěstovat si svoji, vlastní kytičku.

Dle počasí se učitelka rozhodne, zda setí (sázení) proběhne venku, nebo ve třídě, u stolečku. Stolky před činností pokryjeme igelity. Děti si prohlédnou všechny potřeby nutné pro sázení a setí. Jaká je hlína (zemina)? Vezmeme hlínu mezi prsty, přičichneme si k ní apod.

Děti pomocí polévkových lžic nabírají zeminu do kelímků od jogurtu. Děti opatrně sázejí vybranou kytičku. Kelímky označíme značkou nebo jménem dítěte a umístíme ve třídě na okenní parapet na táč, aby voda netekla po parapetu. Květiny průběžně pozorujeme a zaléváme.

TIP: Některé květiny rostou velmi rychle, je možné je již za cca tři týdny dát jako dárek maminkám ke Dni matek.

Voda vodička teče z rybníčku aneb pokusy s vodou

Pomůcky a potřeby: Různé předměty vhodné k recyklaci (kelímky od jogurtů, malé PET lahve, víčka od PET lahví, malé i větší kousky dřeva), sůl, konev s vodou, malá dětská vanička nebo jiná větší nádoba na vodu, hadříky na úklid.

Učitelka si povídá s dětmi o tom, kde všude se na planetě Zemi vyskytuje voda. Využijeme při tom opět nástěnnou mapu nebo glóbus. Děti odpovídají – rybník, řeka, studánka, moře, oceán...

- Malé „moře“ z PET lahve – do lahve nalijeme vodu obarvenou na modro (např. potravinářskou barvou) a láhev si polepíme ze všech stran barevnými rybičkami a rostlinkami z barevného nebo průsvitného papíru. Na dno lahve lze nasypat trochu písku, kamínků nebo korálků.
- Kelímkové pexeso – pod stejné kelímky od jogurtu ukryjeme různé předměty a hledáme dvojice stejných předmětů pod kelímky.
- Rytmičné nástroje z obalů od Kinder vajíček – obaly naplníme rýží, čočkou, fazolemi apod. a vyzkoušíme jejich zvuk, lze hledat i zvukové dvojice.
- Tvorba z CD – ze starých CD vytvoříme závěsné dekorace, zvířátka, ozdoby na stromeček dolepením detailů z různých materiálů, na CD lze kreslit i speciálními fixy na CD, které se následně dotykem ruky nestírají.

PÁLENÍ ČARODĚJNIC (30. 4.)

Pálení čarodějnic je velmi stará tradice. Slaví se v noci z 30. dubna na 1. května a říká se jí filipojakubská nebo také Valpuržina noc. Lidé se sejdou u zapáleného ohně a společně oslavují příchod jara. Po zimě, kdy máme málo sluníčka, se všichni těší na jaro a teplé dny. V tuto dobu lidé staví májku. Je to velká březová větev, na kterou se uvazují barevné stuhy. Dříve se taková májka stavěla u každého domu, kde měli děvče na vdávání. Chlapci tak hned věděli, kde se mají ucházet o nevěstu.

A proč se říká této tradici pálení čarodějnic? V dávných dobách lidé věřili, že právě v tuto noc se probouzejí temné síly a mají velikou moc. Mezi temné síly počítali lidé všechno, čeho se báli, to znamená různé buřáky, duchy a také zlé čarodějnice, které by lidem mohly škodit. Lidé se chtěli před temnými silami chránit, a tak zapalovali ohně, ve kterých se mělo spálit všechno zlo.

Dnes si tímto svátkem můžeme připomenout nejen to, že přichází jaro, ale také to, že nám alespoň v pohádkách zůstaly různé pohádkové bytosti. Některé jsou zlé a lidem mohou škodit, ale naštěstí máme také dobré víly, hodné čarodějnice a kouzelné babičky, které poradí a pomůžou, aby dobro mohlo zvítězit.

Pohybové hry čarodějnické

Pomůcky a potřeby: Čarodějnický špičatý klobouk, malé koště, kuželky nebo „plastové kameny“ na překážkovou dráhu, hudba na CD vhodná k tanci.

Učitelka si nasadí čarodějnický klobouk, vezme do ruky koště a „přiletí“ mezi děti usazené v kruhu na koberci. Povídá si s dětmi krátce o tradici pálení čarodějnic. Poté navrhne dětem, že si společně zahrají hru na čarodějnice a zatančí čarodějnický tanec.

- „*Kanimůra říká*“

Obdoba hry „Kuba řekl“.

Učitelka předvádí pohyb, který děti opakuji, ale pouze v tom případě, že učitelka vysloví jméno čarodějnice „Kanimůry“. Pokud učitelka záměrně pojmenuje čarodějnici jinak, děti pohyb neprovádějí a zůstávají stát bez pohybu.

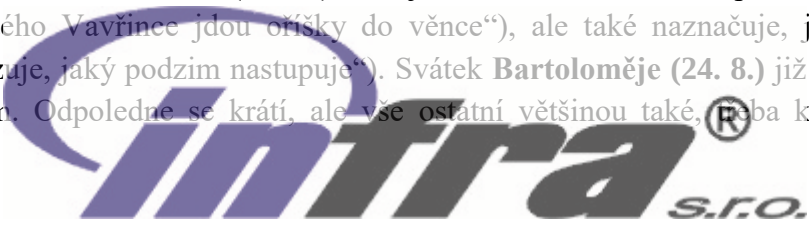
- „*Čarodějnický let na koštěti*“

Běh na volné ploše třídy s vyhýbáním mezi překážkami (kuželky apod.). Podmínkou je, aby po celou dobu „letu“ bylo (sedělo) dítě na koštěti. Děti se střídají např. ve trojicích, aby měly dostatek prostoru a nedošlo ke zranění dětí. **TIP:** Na delší násadě od koštěte se mohou proletět i dvě či tři

LÉTO

Léto je nejteplejší částí roku. Nabízí se bohatá úroda letního ovoce, na polích dozrává obilí. Děti se radují z prázdnin u rybníků, na táborech, některé čeká i cesta k moři. Noci bývají teplé a krátké. Podle kalendáře k nám léto přichází 21. června a těšit se z něj můžeme až do 22. září. Právě 21. červen si užíváme jako nejdelší den v roce, dochází totiž k letnímu slunovratu.

V létě se připomíná svátek **Medarda (8. 6.)**, ke kterému se váže přísloví o tom, že pokud tento den zaprší, můžeme očekávat, že přijde poměrně dlouhé a deštivé období, které může trvat i čtyřicet dnů. Důvodem k častým přeháňkám však je teplotní rozdíl mezi oceánem a evropským vnitrozemím.

V červenci slaví svátek **Markéta (13. 7.)**. Právě její svátek je výzvou k zahájení polních prací. Tradiční **žně** začínaly právě po svátku sv. Markéty. Do sklizně se museli zapojit všichni, byla to těžká a důležitá práce. Nejdříve se obilí pokosilo srpem či kosou, poté se svazovalo do snopů. Ze svázaných snopů se na poli stavěly „panáky“. Snopy se poté svázely na dřevěném voze taženém koníky do stodoly. Chleba, který se pekl z mouky z obilí, patřil mezi základní potraviny našich pradědečků a prababiček. Proto lidé konec žní také museli řádně oslavit. Pořádaly se **dožínky** se slavnostním průvodem, hostinou i veselíci. **Jakub (25. 7.)** připomíná, že léto v tento čas vrcholí a postupně se začne ochlazovat. Co nestihne Jakub, přinese **Anna (26. 7.)**. Však se také říká, že chladná rána jsou již předzvěstí podzimu. Úsloví „svatá Anna – chladna z rána“ pak často pocítíme na vlastní kůži. Svátek **Vavřince (10. 8.)** slibuje, že si budeme moci pochutnat na lískových oříšcích („na svatého Vavřince jdou oříšky do věnce“), ale také naznačuje, jaký bude podzim („Vavřineček ukazuje, jaký podzim nastupuje“). Svátek **Bartoloměje (24. 8.)** již přináší zlom mezi létem a podzimem. Odpoledne se krátí, ale vše ostatní většinou také. ba klasy na poli nebo koupání v rybníce.

Letní pranostiky

I k letnímu období náleží množství pranostik, které věští, jaké počasí bude nejen v přicházejícím létě, ale také v budoucí zimě. Některá lidová přísloví předpovídají, jakou úrodu můžeme očekávat.

- **Často-li v červnu hřímá, kalné léto potom bývá.**
- **Když na Medarda prší, voda břehy vrší.**
- **Svatá Markyta hodila srp do žita.**
- **Co srpen neuvaří, to už září nedosmaží.**

*Léto, milé léto,
kdes tak dlouho bylo?
U studánky, u hlubinky
nohy, ruce mylo.
Léto, milé léto, cos nám přineslo?
Všeho dobrého, kvítí modrého.
(lidová)*

TIP: S dětmi si vyprávíme o tom, co nám léto přináší. Co dětem v létě dělá radost, nač se těší?

K období léta také patřivaly **trhy, jarmarky a poutě**. Na trzích prodávaly své výrobky především šikovní řemeslníci, třeba košíkáři, krajkářky, řezbáři, kováři nebo ševci. Na trzích však bylo možno koupit také ovoce, zeleninu, máslo, vejce, tvaroh, lesní plody, ale také hospodářská zvířata. Trhy byly velkou společenskou událostí a možností se setkat a sdělit si navzájem novinky z celého kraje. Velké, tzv. **výroční jarmarky** se konaly při významných příležitostech, třeba při svátcích světců. Tradiční **poutě** znamenaly dlouhou cestu na poutní místa. Tato cesta byla často nejen namáhavá, ale také nebezpečná. Lidé, kteří se na pouť vydali, šli například prosit za zdraví svých blízkých. **Poutní slavnosti** připomínají více dnešní poutě, které děti znají. Tyto poutě se konaly v den svátku patrona místního kostela a také na místě u kostela pouť přímo probíhala. Na pouti se objevovali trhovci, kteří prodávali různé dobroty, na poutní slavnosti přijížděli i všelijací kejklíři, divadelníci, akrobaté či kolotočáři. Pro děti byly velkým lákadlem kolotoče, turecký med nebo třeba perníková srdce.

SVATOJÁNSKÁ NOC (23. 6.)

V létě postupně na poli dozrává obilí a rozkvetlé květiny krásně voní. Se setměním vylétávají ze svých úkrytů svatojánští broučci, kterým říkáme světlušky.

A právě na začátku léta se slavila svatojánská noc (23. června). Lidé se radovali a oslavovali, že přichází léto plné sluníčka, koupání, ale také čas úrody. Po dlouhé zimě měli lidé radost z toho, že začínají dozrávat první jahody a sluníčko pěkně hřeje.

V dávných dobách, když ještě nebyla televize ani počítače, a dokonce i knih bylo málo, si lidé často vyprávěli pohádky a příběhy. Večer se sešla celá rodina v pokoji, zapálili si svíčku a všichni se těšili, jakou pro ně bude mít babička nebo dědeček pěknou pohádku. A právě o svatojánské noci si lidé vyprávěli spoustu zajímavých příběhů. Lidé si povídali o tom, že svatojánská noc je noc kouzelná. Věřili, že v tuhle noc se venku otevírají skály a v nich se dá najít poklad. Poklad však hlídají bludičky a lesní panny a jen člověk, který je hodný, čestný a poctivý, může poklad najít. Bludičky pomohly hodnému člověku najít kouzelné kapradí, které ho dovedlo k pokladu. Tohle kapradí mělo kouzelnou moc. Když ho člověk měl, byl neviditelný a uměl mluvit se zvířaty. Když člověk poklad našel, mohl si vzít jen tolik zlata, kolik unesl, jinak by ho skála navždy zavřela a nepustila ven.

Lidé také věřili, že květiny mají o svatojánské noci čarovnou moc. Čaj, který si z bylin uvařili, dokázal vyléčit různé nemoci a přivolat také lásku. Dívky si o svatojánské noci trhaly devět druhů kytíček. Upletly z nich věneček, který hodily do vody, a věřily, že ho najde nějaký milý mládenec, který se do dívky zamiluje a vezme si ji za ženu.

O svatojánské noci lidé také zapalovali ohně, kolem nich tančili a zpívali. Chlapci a děvčata přes oheň skákali, protože věřili, že kdo oheň přeskočí, bude celý rok zdravý.

Hledání pokladu

Pomůcky a potřeby: Dopisy s úkoly, krepový papír na stužky, dopis od divoženek a mapa cesty k pokladu, větvička z keře nebo stromu, popřípadě nakreslené kapradí, poklad (např. čokoládové mince nebo jiná dobrota) v krabici (krabici lze vyzdobit jako truhlu na poklad).

Poklad budeme hledat na školní zahradě. Děti se pokusí orientovat podle plánu, který předem připravíme. Stanoviště s úkoly označíme stužkou a u každého bude schovaný dopis s úkolem. Když děti úkol splní, mohou pokračovat dál po trase. Posledním úkolem je najít poklad. Proto se snažíme dojít do odlehlejší části zahrady, kde děti budou mít prostor pro hledání. Jako poklad lze např. připravit čokoládové mince. Jen pozor na venkovní teplotu, aby se čokoláda nerozehřála.

Na broučky a víly (pohybová improvizace)

Při této hře využijeme dětmi vytvořené čelenky a věnečky. Děti se rozmístí po třídě, učitelka pustí libovolnou hudbu na CD a vyzve víly i broučky k tanci na paloučku. Dětem nabídneme k tanci barevné šátky a podporujeme je v pohybové improvizaci.

TIP: Krásná písnička, která se dá použít jako hudba k tanci, se jmenuje „Lesní víly“ (CD „Písničky z pohádek“, 2005). Písničku je možno si poslechnout online na YouTube.

Na bludičky (hudebně-pohybová hra)

Děti představují bludičky, které tancují v lese na paloučku. Pustíme libovolnou hudbu, lze také dobře využít nahrávku s vážnou hudbou nebo klavírním koncertem. Děti tančí dle hudby. Ve chvíli, kdy hudbu zastavíme, děti „zkamení“, zůstanou stát na místě bez pohybu. Jakmile hudbu opětovně pustíme, začnou děti zase tančit.

Obměna: Učitelka při puštění hudby řekne dětem, kolik bludiček bude spolu tančit společný tanec. Zavolá např. „dvě bludičky“. Na tento pokyn si děti najdou kamaráda do dvojice a společně tančí. Při následném vypnutí hudby se děti opět pustí, zastaví a čekají na další pokyn. Pokud není k dispozici dostatečný počet dětí, zapojí se do hry i učitelky.

Cvičení broučků s hudbou

Na cvičení s hudbou využijeme píseň „Broučci“ od Míši Růžičkové. Píseň je doprovázena jednoduchým pohybem vhodným i pro nejmenší děti.

Na adrese <https://www.youtube.com/watch?v=VxwyDCRChU8> je píseň s videem poskytnutá autorkou online. Text je volně ke stažení na adrese: <http://www.minidiskoteka.cz/ke-stazeni>.

Brouček (logopedická rozcvička pro logopedickou prevenci)

Pro logopedickou prevenci využijeme jednoduchou říkanku:

*Na paloučku brouček spinká,
cinká mu tam konvalinka.
A tak dlouho zvonila,
až nám broučka vzbudila.*

Procvičíme jednotlivé hlásky:

Č – opakujeme první verš říkanky – „Na paloučku brouček spinká“.

C – konvalinka cinká – cinkylinky, cink – několikrát opakujeme zvuk, který vydává konvalinka, připojíme pohyb ruky, napodobujeme pohyb, jako když zvoníme na zvoneček.

O, OU – při opakování říkanky vedeme děti k mírně přehnanému vykrojení úst při vyslovování hlásek, napodobujeme hlas broučka, který se probudil a je udivený.

TIP: Se staršími dětmi můžeme říkanku využít k rytmizaci, k rozdělování slov na slabiky a poznávání první hlásky ve slově (**b**rouček, **k**onvalinka...).

Příprava a ochutnávka bylinkového čaje

Naplánujeme si procházku na louku. Pokusíme se poznat a najít na louce sedmikrásku, pampelišku, kontryhel, řebríček a jitrocel. Námětově si lze na louce hrát „na babky kořenářky“. Před procházkou se s dětmi domluvíme, že na louce nebudou samostatně nic jíst. Pod dozorem učitelek mohou děti několik bylin natrhat a ve školce je dáme usušit. Pozorujeme postupné sesychání bylin, které vzniká

PODZIM

Podzimní čas začíná podzimní rovnodenností (22. nebo 23. září) a končí zimním slunovratem 21. 12. Příroda se připravuje na zimu, ptáci odlétají do teplých krajů.

Podzimní pranostiky

I podzimní počasí, kdy se mohou střídát ještě v průběhu září poměrně teplé dny s chladnějšími, lidé pozorně sledovali a mnohé pranostiky připomínají, že především na konci září (Matouš – 21. 9.), v průběhu října, ale především v listopadu můžeme očekávat již poměrně chladné dny.

- **Po svatém Matouši čepici na uši.**
- **V říjnu hojnost žaludů a bukvic oznamují zimy více.**
- **Listopadová mlha zhasíná slunce.**
- **Na svatou Kateřinu zalez pod peřinu.**

K začátku podzimu patří pouštění draků. Děti se také radují ze sběru různých tvrdých plodů, například kaštanů, žaludů a bukvic, které lze využít nejen jako příkrm v zimě pro lesní zvířata, ale také na tvoření různých panáčků a zvířátek. Dříve bylo časté také podzimní opékání brambor u ohničků přímo na okrajích políček, po sběru brambor.

*A už je tu září,
na léto jde stáří,
odlétají pryč tažní ptáci,
vylétají barevní dračí.
(lidová)*

TIP: Deklamaci říkadla lze doplnit jednoduchým pohybem s využitím stuh nebo šátků. Při první deklamaci děti napodobují ptáky tak, že v každé ruce drží jednu stužku, která symbolizuje křídla. Děti poletují ve volném prostoru a mávají rukama jako křídly. Při druhém opakování děti drží obě stuhy v jedné ruce nad hlavou a běhají po vymezeném prostoru tak, aby se obě stužky třepotaly při běhu nad hlavou dítěte jako „dračí ocásek“.

Po sklizni poslední úrody se příroda začíná připravovat na zimu. Listí se zbarvuje do barev přes žlutou až po rudou. V polovině října obvykle probíhá symbolické **zamykání zahrady a zavírání studáněk**. Někdy se listí ze stromů padat příliš nechce, a tak musíme vyčkat až na první ranní mrazíky. Uložení úrody, hrabání listí na zahradě, rytí záhonů, zavírání venkovních uzávěrů vody, aby potrubí mráz neroztrhal, to jsou hlavní starosti dnešních zahradníků a zahrádkářů. Při mnohých pracích venku budou s radostí pomáhat také děti. Symbolicky působí podzimní svátek **Den stromů (20. 10.)**. Sotva z listnatých stromů spadnou poslední listy, mohou v klidu spát přes celé chladné období roku a sbírat sílu na jaro. Právě podzim by měl být obdobím, kdy ovocným stromům děkujeme za bohatou úrodu. Svátek však mají i stromy neovocné a jehličnaté. Alespoň jednou za rok si tak můžeme uvědomit důležitost stromů pro člověka, co nám stromy dávají, kde se kolem nás nacházejí, proč jsou stromy důležité především v městském prostoru.

Zdobení hnětýnek aneb tvořivé odpoledne s rodiči

Pozveme rodiče do školky na společné zdobení posvícenských hnětýnek, v odpoledních hodinách. Připravíme si lentilky, želé bonbóny, popř. drobné cukrářské ozdoby a čokoládovou polevu. Poleva může být i bílá.

Při samotném tvoření si rodiče s dětmi položí upečenou placku na papírový talíř. Na hnětýnky příborovým nožem nebo lžičkou rodiče s dětmi natírají teplou čokoládovou polevu. Do ještě měkké polevy pokládáme lentilky, bonbóny a ozdoby podle vlastní fantazie.

Metodické upozornění: Pro natírání polevy lze využít hotové polevy v sáčku, který se nahřívá v teplé vodě. Sáčky vložíme do teplé vody v hrnci, teplou vodu lze během zdobení dolít z varné konvice, tím se nám podaří udržet polevu v tekuté podobě. I při této akci dbáme na hygienu a bezpečnost, připravíme dostatek potřeb, papírové utěrky. Papírové talíře předem podepíšeme, aby si rodiče s dětmi své dobroty poznali. Pokud se nám organizačně nepodaří aktivitu naplánovat jako odpolední akci pro rodiče a děti, hnětýnky zdobíme ve školce s dětmi během dopoledne.

TIP: Protože se toto tvoření koná v říjnu, lze ho dobře využít k seznámení se s rodiči nových dětí a k upevnění vztahů školy a rodiny.

To je zlaté posvícení

Známa písnička „To je zlaté posvícení“ se k oslavám posvícení dobře hodí.

Při seznámení s písničkou lze využít slova písně jako říkadlo k rytmizaci. Děti sedí na zemi v kruhu, učitelka předvede jednoduchou hru na tělo na jednotlivá slova říkadla (například střídá 2x tlesknutí do dlaní a 2x na kolena). Děti se snaží předvedenou hru na tělo opakovat podle učitelky.

Později přidáme k písničce jednoduchý taneček ve dvojicích.

To je zlaté posvícení,

(děti se drží ve dvojicích za ruce a do rytmu provádějí úkrok stranou a zpět)

to je zlatá neděle.

Máme maso a zas maso,
k tomu kousek pečeně.

(děti stojí naproti sobě a tleskají do rytmu)

(děti pokračují v tleskání, udělají jednoduchou otočku, skončí opět čelem k dítěti ve dvojici)

To je zlaté posvícení,

(opakujeme pohyb jako při 1. sloce)

to je zlaté pondělí.

Máme maso a zas maso,
stejně jako v neděli.

Posvícenské koláče

Pomůcky a potřeby: Bílé kreslicí kartony A4, vodové, temperové a prstové barvy, pravítko, tužka, předloha koláče – kolo vystřižené z kreslicího kartonu –, lepidlo, mák a kokos, drobné koření a semínka, štětce, kelímky na vodu, kelímky na barvu, hnědý nebo béžový karton na spodní část koláče.

Ideální je, pokud před vlastním tvořením mohou mít děti koláče nebo koláčky k svačině, popřípadě učitelka přinese koláč, který si děti nejdříve prohlédnou a pak společně ochutnají a sní.

Netopýr z ruličky

Pomůcky a potřeby: Černý papír, rulička od kuchyňského papíru.

Vystříháme si netopýra podle šablony z černého papíru a nalepíme ho na ruličku od kuchyňského papíru. Zastrčíme prsty do ruličky, díky pohybu ruky může netopýr létat.

Cvičení s dýněmi

Pomůcky a potřeby: Malé okrasné dýně.

Když máme dostatek dýní, zacvičíme si s nimi jako s malými míčky.

Procvičování předložek při cvičení s dýní

Dětem rozdáme malé dýně, rozestavíme se na volné ploše herny. Dáváme dětem pokyny, co mají s dýní dělat. Zaměřujeme se hlavně na procvičování předložek, prostorové a pravolevé orientace:

- Přendáváme si dýně **nad** hlavou z ruky do ruky.
- Přendáváme si dýně **před** sebou, **za** sebou, **pod** zvednutou nohou...
- Polož dýni **vedle** sebe, **za** sebe, **před** sebe, **pod** nohu...
- Vezmi dýni **do** **pravé** ruky, **levé** ruky.
- Polož dýni **k** **levé** noze, **pravé** noze.

infra[®] s.r.o.

Cvičení ve dvojici s dýní

Jedno dítě stojí na ploše, druhé dítě s ním utvoří dvojici a umisťuje dýně podle pokynů učitelky:

- Polož dýni **vedle** kamaráda, **před** kamaráda, **pod** kamarádova chodidla.

Jedno z dětí si lehne na záda a druhé dítě mu umisťuje dýni podle pokynů učitelky:

- Polož dýni na **nohu**, **břicho**, **kolenou**...

Jedno z dětí se položí na zem na břicho a druhé dítě mu koulí dýni po zádech, po noze, po ruce...

Jedná se o masáž těla jemnými pohyby, která musí být druhému dítěti příjemná.

Metodická poznámka: Pokud děti cvičí ve dvojici, následně se vždy navzájem ve dvojici vymění.

Později dává pokyny jedno dítě ostatním dětem.

TIP: Pokud nemáme k dispozici malé ozdobné dýně, lze je nahradit malými míčky, případně dýněmi vystřiženými z pevného kartonu, a hry upravíme dle možností.

Logopedické hry inspirované Halloweenem

Duchové a čarodějnice straší lidi a vydávají různé zvuky, strašidelné nebo veselé.

Zkusíme si, jaké zvuky vydává legrační čarodějnice.

Učitelka vymyslí různá slabiková a rytmická spojení hlásek a děti je zkouší opakovat dle ní:

- cha, cha, cha, cha, cho, chi, chrc, chr, chrc, scs, scs, scs, la, lá, la, lá

Pak vymyslí zvuky také děti, opět je společně opakujeme.

Obměna: Čarodějnice vydává zvuky strašidelné, smutné, vystrašené...

kuchařky ve školní kuchyni. Využit lze případně i rohlíčky z lineckého těsta, ale ty jsou na zdobení křehké, musí se s nimi zacházet opatrně.

Děti zdobí rohlíčky a dlouhé cukrářské piškoty bílkovou polevou pomocí párátek. Následně lze rohlíčky jemně posypat mákem.

Rohlíčky necháme zaschnout na větším tácu. Poté si uspořádáme martinské posvícení s ochutnávkou.

TIP: Pokud rohlíčků ozdobíme opravdu dostatečné množství, lze s dětmi uspořádat martinský průvod, obejít ostatní třídy a dobroty nabídnout kamarádům. Děti ve spojení s rytmickými nástroji deklamují: *Martin jde, Martin jde, vyšlapuje v průvodu. Nese vám rohlíčky, dejte je do hubičky. Mákem sypané, polevou zdobené.* Apod.

Metodické doporučení: Dbáme na hygienu, pozor na případné potravinové alergie.

Plášť svatého Martina

Pomůcky a potřeby: Lehká deka nebo pléd přiměřené velikosti (velikost vhodná pro dítě).

Děti stojí v kruhu vedle sebe. Jedno zvolené dítě představuje „Martina“. Dítě-Martin má přes ramena přehozený plášť z deky či plédu, který si pod krkem pouze drží rukou. Dítě-Martin obchází kolem dětí. Děti deklamují:

Na svatého Martina

kouřívá se z komína.

Zima je, zima je,

koho plášť ukryje? (Renata Špačková)

Dítě-Martin si vybere jakékoliv dítě z kruhu, které vezme k sobě pod plášť – deku. Děti musí společně pod dekou obejít kruh tak, aby byly obě stále zakryté a současně zkoordinovaly svůj pohyb. Poté dítě-Martin předá svůj plášť druhému dítěti ve dvojici a samo se zařadí do kruhu. Hra se opakuje stejně.

ZIMA

V zimě bývají z celého roku nejnižší teploty a současně nejkratší dny. Astronomická zima začíná zimním slunovratem, 21. prosince. Konec zimy připadá až na 21. březen, kdy nastává jarní rovnodennost. K začátku zimy patří především **vánoční svátky** spojené s návštěvou Ježíška, nadílkou dárků, zdobením stromečku. I v dnešní době se k tomuto období váže mnoho tradic a zvyků, které přetrvaly až do dnešních dnů.

Adventní čas však začíná již čtyři týdny před Štědrým dnem. Jednotlivé adventní neděle mají svá jména: **Železná, Bronzová, Stříbrná a Zlatá.**

Zimní pranostiky

I v tomto období naši předci sledovali pečlivě počasí a lidové pranostiky nás tak poučí o tom, jaký bude příští rok.

- **Není-li prosinec studený, bude příští rok hubený.**
- **Lepší Vánoce třeskuté než tekuté.**

Metodické doporučení: Hra je vhodná pro menší skupinu dětí, děti ve hře prostrídáme. V roli Heroda by mělo být fyzicky zdatné dítě. Pokud však dítě roli nechce přijmout, nenutíme je. Prvním Herodem se může stát učitelka. Dětem vysvětlíme, že jde pouze o hru, kde si nakonec všichni pomůžeme.

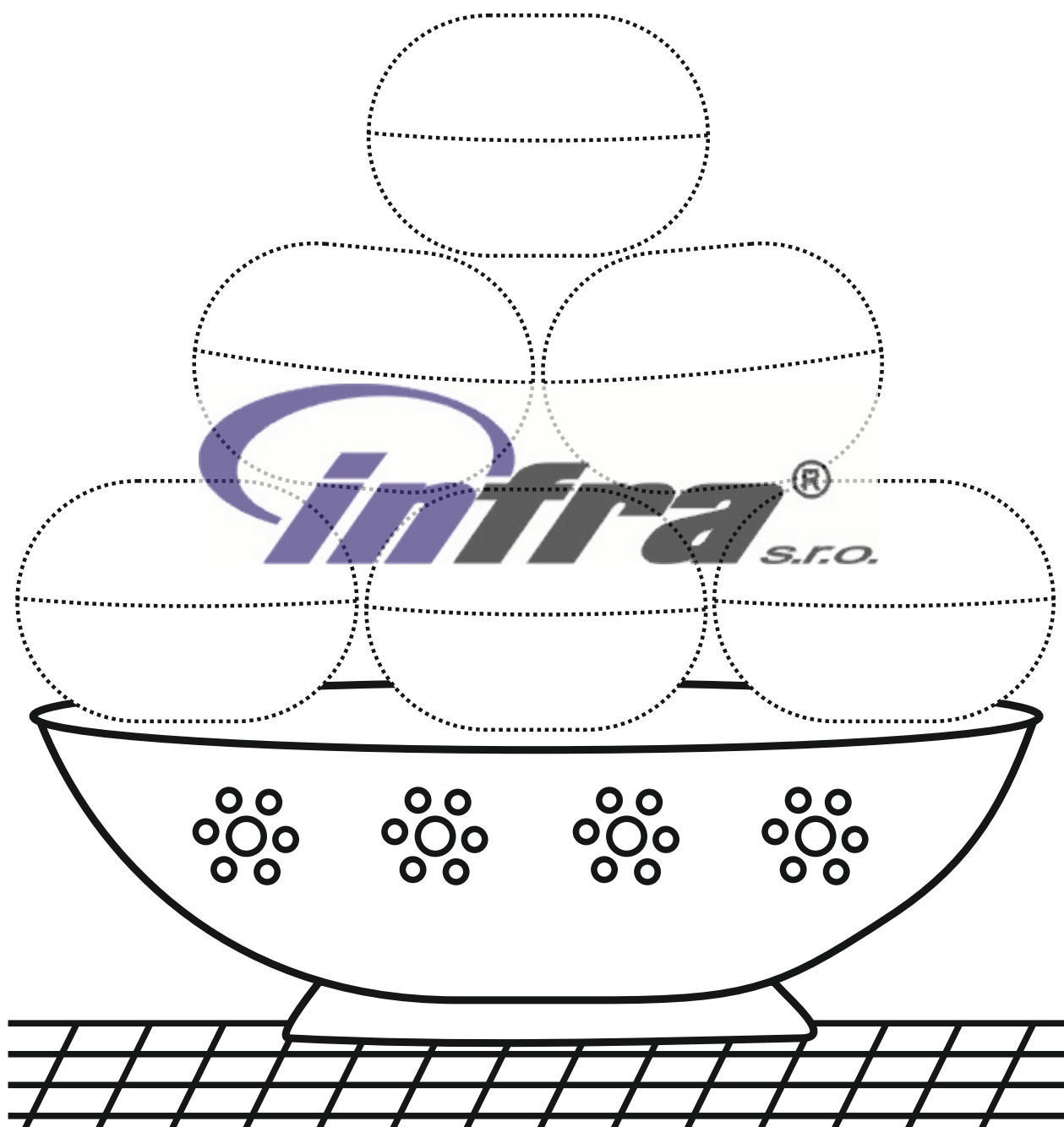
Tříkrálové nápady:

- **Pokladnice na královský poklad** – Vhodnou krabičku (např. od kvalitního čaje) polepíme ze všech stran balicím nebo barevným papírem, včetně víčka. Poté krabičku zdobíme třpytivými samolepícími kamínky, perličkami, flitry, stužkami (lépe se lepí papírová stužka) a jinými plošnými ozdobami. Krabičku necháme důkladně zaschnout. Poté lze krabičky využít k motivačnímu rozhovoru. Co cenného by děti do krabičky uložily, co je dle nich důležité, bez čeho se těžko obejdeme a proč?
- **Královská koruna** – Děti sedí v kruhu a posílají si mezi sebou královskou korunu (využijeme raději látkovou, plastovou, případně z pevného kartonu). Každé dítě si na chvíli zkusí korunu nasadit a říci, jak se jmenuje jako král a jaké je to být králem. V dalším kole hry děti doplňují, co dalšího ještě patří ke králi, k jeho koruně. Např. královna, hrad, zámek, princezna, královský plášť apod.
- **Papírová koruna** – Učitelka předem pro každé dítě připraví papírovou korunu, volíme formát A3, dvě délky spojíme pomocí kancelářské sešíváčky. Poté děti zdobí koruny voskovými pastely (drahokamy, perly) a následně kolorují vodovými barvami. Po zaschnutí spojíme díly kancelářskou sešíváčkou a koruny lze doplnit samolepícími drahokamy a perličkami. Samolepky nebudou držet na voskové kresbě.
- **Král řekl** – Jedno dítě se stane králem, na hlavě má korunu, dětem zadává „královské pokyny“, které děti musí plnit. Např.: „Na královském plese jsou všichni veselí.“ Děti napodobují veselý tanec, usmívají se, dovádějí. „Na královském hradě jsou všichni zamyšlení, zamračení a přemýšliví.“ Děti se pozvolna procházejí, mimikou obličej napodobují přemýšlení, zamyšlení se apod.
- **Králové v českých zemích** – Učitelka dětem vypráví o tom, že i v našich zemích před dávnými časy vládl král s královnou. Vhodné je využít obrázky s vyobrazením některého významného krále, hradu. Děti jistě budou znát jméno Karla IV. Následně si objasníme, kdo a odkud vládne nyní (prezident, sídlí na Pražském hradu). Dětem ukážeme českou vlajku, poslechneme si hymnu, na budově MŠ objevíme znak ČR. Vlajku České republiky si správně vymalujeme a upevníme na silnou špejli, mince otiskujeme do měkké modelovací hmoty nebo zkusíme frotáž přes tenký kancelářský papír pomocí voskového pastelu.
- **Vlajky nebo erby pro tři krále** – Česká republika má svou vlajku i znak, mohou ji mít tedy i tři králové. Nejdříve si připomeneme jména tří králů a počáteční písmena jejich jmen, ta mohou tvořit základ vlajky nebo erbu. Na tvoření lze využít připravené šablony nebo dětem nabídneme kreslicí kartony A3. Děti si mohou vybírat různý výtvarný materiál dle své volby (voskové pastely, vodové barvy, tuš apod.). Následně si výtvary prohlédneme, jejich tvůrci je popíší. Vlajky lze ve třídě na určitou dobu vyvěsit.

2. Masopust – Masopustní koblihy

Obtáhni tečkované obrysy a na míse se objeví masopustní koblížky. Mísu a koblížky vymaluj pastelkami.

8. Den Země – Lesní úkryty pro zvířátka

4+

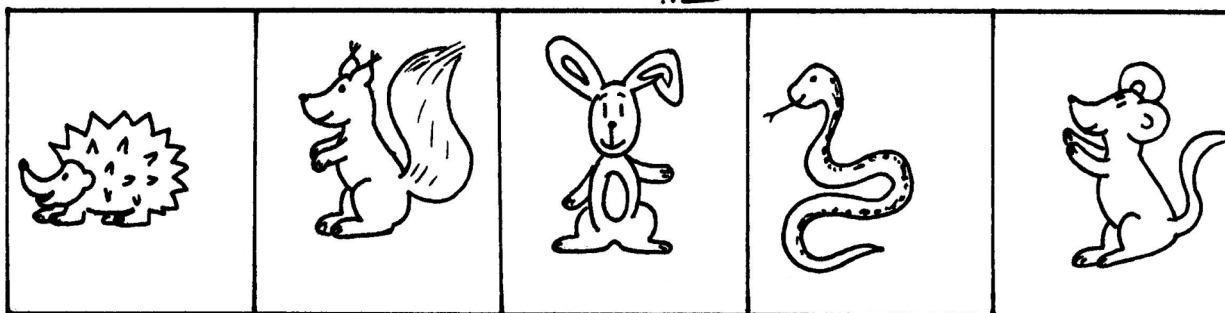
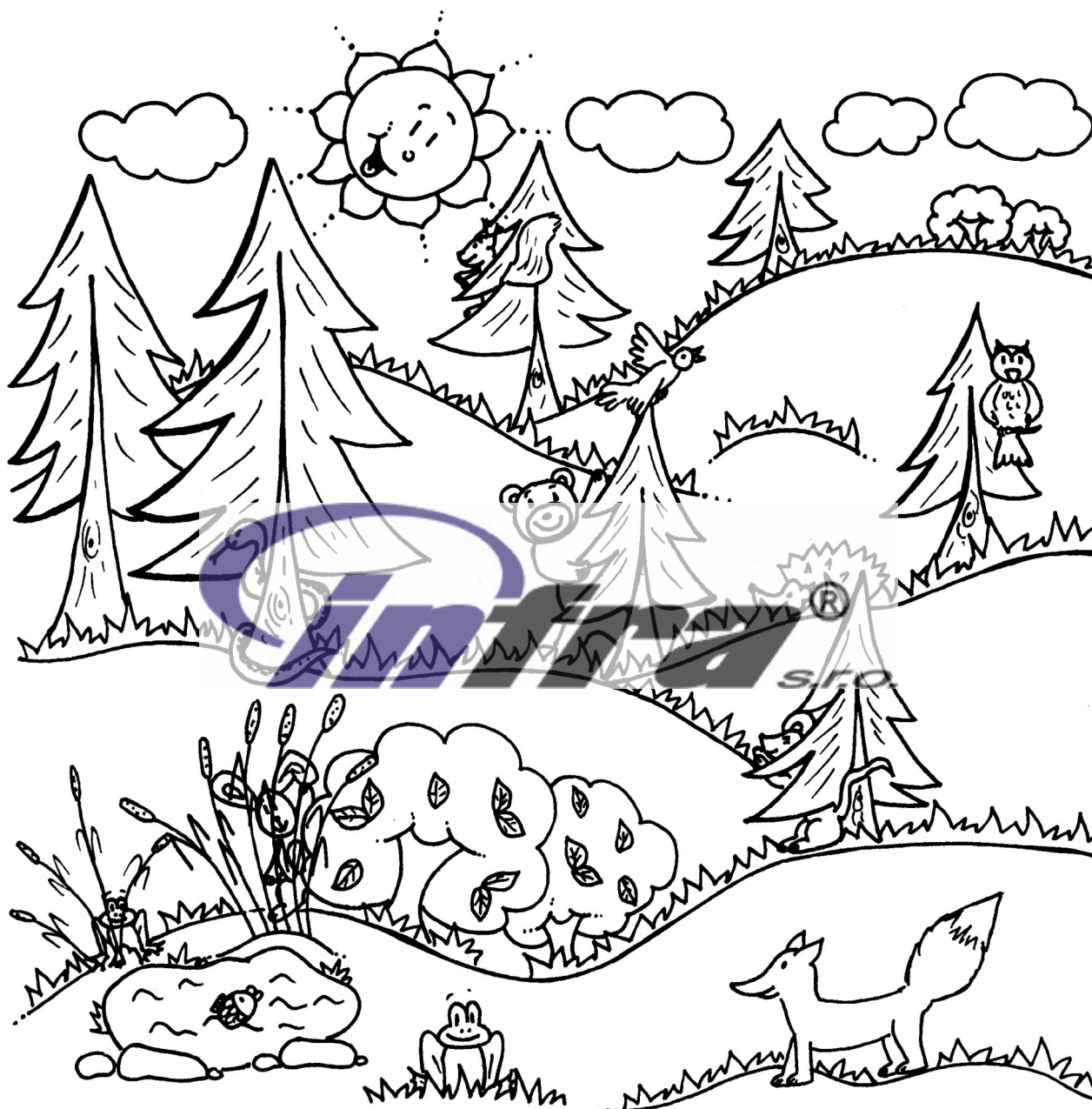
BIO

PSY

ENV

Prohlédni si pozorně obrázek lesa. Najdi a pastelkami vymaluj zvířátka, které jsou dole v okénkách. Pojmenuj všechna zvířata. Jaký musí být les, aby v něm žilo hodně zvířat?

27. Halloween – Strašidla

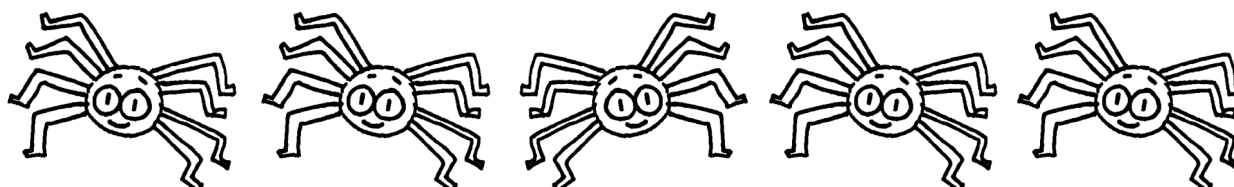
5+

BIO

PSY

Najdi odlišný obrázek v řadě a vymaluj ho pastelkami. Pojmenuj, co vidíš na obrázcích. Který obrázek je nejvíce strašidelným? Řekni proč?

36. Advent – Adventní čas II.

5+

BIO

PSY

Spočítej a do tabulky pomocí teček zapiš, kolik je na obrázku mašlí, svíček a zvonků. Mašličky vybarvi červeně, svíčky modře, zvonečky žlutě a adventní věnec zeleně.

